

JOHN CRAXTON

Ο ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

μία ελληνική ψυχή

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΜΑΙΡΗ ΚΙΤΡΟΕΦ

IAN
COLLINS

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

IAN COLLINS

JOHN CRAXTON
Ο ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ
μία ελληνική ψυχή

Μετάφραση:
ΜΑΙΡΗ ΚΙΤΡΟΕΦ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Βιογραφίες/Ντοκουμέντα

Ian Collins, *John Craxton: Ο αγαπημένος της ζωής. Μία ελληνική ψυχή*

Τίτλος πρωτοτύπου: *John Craxton: A Life of Gifts*

Μετάφραση: Μαίρη Κιτρορέφ

Υπεύθυνη έκδοσης: Ελένη Κεχαγιόγλου

Διορθώσεις: Μαριάνθη Κιουρτσόγλου

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Copyright© Ian Collins, 2021

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.

(Εκδόσεις Πατάκη), Αθήνα, 2021

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα με τον τίτλο *John Craxton: A Life of Gifts*,

από τις εκδόσεις Yale University Press, New Haven/London, 2021

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα, από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Απρίλιος 2022

ΚΕΤ Ε006 ΚΕΠ 167/22

ISBN 978-618-07-0033-6

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Λίγο ακόμα
θα ιδούμε τις αμυγδαλιές ν' ανθίζουν
τα μάρμαρα να λάμπουν στον ήλιο
τη θάλασσα να κυματίζει

λίγο ακόμα,
να σηκωθούμε λίγο ψηλότερα.

Γιώργος Σεφέρης, «ΚΓ'»,
Μυθιστόρημα

Περιεχόμενα

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

1 Ξεκινώντας.....	13
2 Ένα σπίτι ανοιχτό σε όλους.....	16
3 Το δάσος του Αγίου Ιωάννη.....	24
4 Ο Harold και η Essie.....	30
5 Ένα παιδί νομάδας.....	36
6 Μια ζωή μέσα στην τέχνη.....	49
7 Άγριο Dorset.....	61
8 Όμορφες επισκέψεις.....	71

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

9 Ιδιωτικός πόλεμος.....	85
10 Καταμεσής του Blitz.....	99
11 Ονειροπόλος σε τοπίο.....	114
12 Ο John και ο Lucian.....	122
13 Αδελφοί και «σύντεχνοι».....	134
14 Εξάισια πτώματα.....	151
15 Ουαλική Αρκαδία.....	163
16 <i>The Poet's Eye</i>	170
17 Απόμακρη απελευθέρωση.....	180
18 Η μεγάλη απόδραση.....	190

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

19 Άνοιξη στην Αθήνα.....	207
20 Διαβατήριες τελετές.....	217

21 Ο Lucian και πάλι.....	229
22 Ταξίδια ανακάλυψης.....	242
23 Καλή και πείρα, περίρρυτος	253
24 Σε τεντωμένο σκοινί	265
25 Ένα με τους ντόπιους	275
26 Δάφνις και Χλόη.....	291
27 Αιγαιοπελαγίτικη περιπέτεια.....	306
28 Βρομοβρετανία.....	320
29 Κατάσκοποι στη ζέστη.....	329
30 Αλλαγή εκ βάθρων.....	339
31 Λωτοφαγία	350
32 Νέα μούσα.....	359
33 Στον φάρο	372
34 Ασύλληπτες καταστάσεις.....	384
35 Φοινικοφωλιές	395
36 Προάγγελμα τραγωδίας.....	411
37 Έκλειψη του Απόλλωνα.....	418
38 Μέσα στο φαράγγι	428
39 Η Αθήνα του Βορρά.....	442

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

40 Τα δώρα μιας εποχής.....	453
41 Τα λoίσθια του Lucian	461
42 Χαλάλι του Χαλ.....	470
43 Ζωογόνα ζωγραφική	479
44 Ο βασιλιάς των Χανίων	493
45 Μεγαλώνει μένοντας νέος	504
46 Μια ζωή γεμάτη γοητεία.....	510
Επίλογος	525
Πηγές	533
Ευχαριστίες.....	545
Δικαιώματα φωτογραφιών	549
Ευρετήριο.....	551

1

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ

Το 1930 ο Harold Craxton (Χάρολντ Κράξτον) και η οικογένειά του είχαν αναπάντεχα έσοδα. Ο καθηγητής πιανοφόρτε στη Βασιλική Ακαδημία Μουσικής του Λονδίνου είχε γράψει

ένα και μοναδικό «λαϊκό» τραγούδι που το τιτλοφόρησε «Mavis». Τον Νοέμβριο του 1914, ο Ιρλανδός τενόρος John McCormack (Τζον ΜακΚόρμακ) ηχογράφησε αυτή τη ρομαντική μπαλάντα αλλά και το «It's a Long Way to Tipperary», το εμβατήριο του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου που σύντομα έγινε ο ύμνος της καταδικασμένης νεολαίας. Τώρα, στη Μεγάλη Ύφεση, τα δικαιώματα για το «Mavis» άρχιζαν επιτέλους να έρχονται σπίτι.

Όσο κι αν μετρούσε το ταλέντο, εξασφάλιζαν τα προς το ζην κυρίως χάρη στη γοητεία και τις διασυνδέσεις τους· όμως, ο Harold και η Essie (Εσσι) Craxton θα μπορούσαν ίσως να κάνουν πολύ πιο συνετή διαχείριση των χρημάτων αυτών. Είχαν πέντε γιους, μία κόρη –μωρό ακόμα– και κάμποσους αναγκασμένους νοικάρηδες· το σπίτι τους, που το νοίκιαζαν για ένα κομμάτι ψωμί, ήταν μια καλή βάση, μολοντί ασφυκτικά γεμάτο και σαραβαλιασμένο. Αλλά ποιος υπολόγιζε τη σύνεση τώρα που μπορούσαν να αγοράσουν ένα φτωχοκάλυβο στη νότια ακτή για τις πασχαλινές

και τις καλοκαιρινές τους περιπέτειες; Στην αρχή ταξίδευαν με τρένο, αλλάζοντας στο Chichester και παίρνοντας το Selsey Tramway, κάτι μεταξύ τρένου και τραμ, όπου οι αδελφοί Craxton τρύνωναν στο βαγόνι με τα εμπορεύματα. Στη συνέχεια πρόσθεσαν μια επιπλέον πολυτέλεια στη ζωή τους αγοράζοντας ένα μεταχειρισμένο αυτοκίνητο.

Στην αρχή των διακοπών, η οικογένεια μαζευόταν έξω στον δρόμο με όλα τα υπάρχοντα που θα της χρειαζόνταν για μερικές εβδομάδες στην παραλία. Τα έξι παιδιά ήταν τόσο ανόμοια μεταξύ τους όσο μια ουρά ανθρώπων που περιμένει το λεωφορείο, και έμελλε να γίνουν, εν ευθέτω χρόνω και με φθίνουσα σειρά ως προς την ηλικία: πιλότος Spitfire, παραγωγός ραδιοφώνου και τηλεόρασης, μηχανικός, ζωγράφος, πολιτικός, μουσικός. Τους είχαν μάθει να είναι ξεχωριστά και ατρόμητα.

Τα δύο μικρότερα αγόρια (που έγιναν αργότερα ζωγράφος και πολιτικός), το μωρό και οι αποσκευές έμπαιναν στο πίσω μέρος του Austin 12. Η Essie έμπαινε στη θέση του οδηγού, με τον Harold δίπλα της, αφήνοντας τρεις ακόμα γιους στο πεζοδρόμιο χωρίς άλλο χώρο στο όχημα. Το ένα αγόρι (αυτό που έγινε πιλότος Spitfire) πήγαινε και καθόταν σε μια προσαρμοσμένη σχάρα για αποσκευές στην πίσω πλευρά του αυτοκινήτου, με τα πόδια του να κρέμονται στον αέρα. Τα άλλα δύο (ο παραγωγός και ο μηχανικός) στέλνονταν μπροστά για να σφηνωθούν ανάμεσα στα φτερά του καπό και στα μπροστινά φώτα, κρατώντας το καθένα τους σφιχτά τη βέργα της λάμπας, με τρόπο αλλά και έξαψη.

Την αμέριμνη εκείνη εποχή πριν από την εμφάνιση των φορέων προστασίας του παιδιού, οι Craxton έβαζαν πλώρη για την άγρια δύση της Αγγλίας, ενώ τους ακολουθούσαν μόνο τα έκπληκτα βλέμματα των περαστικών που τους χαιρετούσαν γελώντας, και όχι αστυνομικοί με σφυρίχτρες και χειροπέδες. Όταν έφταναν στο Chichester, η Essie το γιόρταζε φέρνοντας μερικές φορές βόλτα το κυκλικό γοτθικό μνημείο του Market Cross, εμφυσώντας έτσι σε όλα της τα παιδιά μια διά βίου αγάπη για τα καρουζέλ.

Η μυθιστοριογράφος Elizabeth Jane Howard (Ελίζαμπεθ Τζέιν Χάουαρντ), μία από τις πολλές νεαρές που ήταν τσιμπημένες με τον Harold, έλεγε πως οι Craxton ήταν ευτυχημένοι και ότι, όπως

Market Cross και καθεδρικός ναός στο Chichester.

η γύρη, η ευτυχία αυτή κολλούσε πάνω σε όποιον ερχόταν σε επαφή μαζί τους.^{1*} Ο Harold και η Essie εύχονταν στα παιδιά τους να διασκεδάζουν και να νιώθουν γεμάτα, μεταδίδοντάς τους το ξεκάθαρο αν και άρρητο μάθημα ότι θα μπορούσαν να κάνουν και να είναι σχεδόν οτιδήποτε ήθελαν, αρκεί να το έκαναν με πάθος και ευφυΐα.

Καθένα από τα αδέρφια διακρίθηκε σε κάποιο βαθμό, παρόλο που η ευτυχία αποδείχθηκε άπιαστη. Τέσσερα έτυχαν σημαντικής νεκρολογίας, αλλά ο ζωγράφος –τον οποίο τώρα όλοι θυμούνται καλύτερα– ήταν εκείνος που τίμησε το οικογενειακό «πιστεύω» με μια ζωή εξαιρετικά παραγωγικής απόλαυσης. Λαχταρώντας από νεαρή ηλικία να ζήσει στην Ελλάδα, ο John Craxton πέτυχε τον στόχο του. Τα έργα του έκτοτε είχαν τα χρώματα μιας ακατάλυτης χαράς.

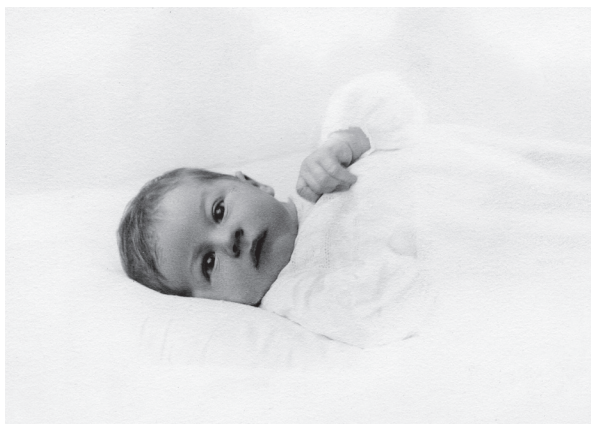
* Για τις σημειώσεις, βλ., εδώ, «Πηγές», σελ. 533 κ.ε.

2

Ένα σπίτι ανοιχτό σε όλους

Ο Leith John Craxton (Λιθ Τζον Κράξτον) γεννήθηκε την Τρίτη 3 Οκτωβρίου 1922 στο Λονδίνο, και ήταν ο τέταρτος γιος της Essie και του Harold Craxton που γεννήθηκε στο σπίτι τους μέσα σε έξι χρόνια. Η μητέρα αυτής της ανολοκλήρωτης ακόμα οικογένειας θα ομολογούσε αργότερα την άγνοιά της περί αντισύλληψης. Αλλά καθώς η συμμορία των φασαριόζικων αγοριών μεγάλωνε, βάρθαινε παράλληλα η επιθυμία της για μία κόρη. Η αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα του Acomb Lodge, στην περιοχή του St John's Wood, βορειοδυτικά του Regent's Park, ήταν ότι η Essie και ο Harold συνδέονταν με ερωτική σχέση διαρκείας, της οποίας ο αέρας της χαρούμενης ελευθερίας συνδυαζόταν με μια υπερισχύουσα προσήλωση στη δημιουργική εργασία. Το άθροισμα όλων αυτών ήταν μια ατμόσφαιρα όπου καθετί θετικό έμοιαζε και εφικτό.

Το να έχει τέτοιους γονείς ήταν η μεγαλύτερη τύχη στην ευλογημένη ζωή ενός μελλοντικού καλλιτέχνη. Κανένα μέλος της ευτυχισμένης οικογένειας Craxton δεν ήξερε πως στον ελληνικό κόσμο το να έχεις γεννηθεί Τρίτη ήταν κακός οιωνός – πράγμα που ίσχυε από την Τρίτη 29 Μαΐου 1453, όταν η Κωνσταντινούπολη αλώθηκε από τους Οθωμανούς. Εκείνη την πρώτη εβδομάδα του Οκτωβρίου του 1922, οι βρετανικές εφημερίδες έγραφαν για μια άλλη τρομερή Τρίτη στην ιστορία της Ελλάδας. Ύστερα

*Τεσσάρων
εβδομάδων.*

από την τελευταία τους σύγκρουση με τους Τούρκους, οι Έλληνες εκδιώκονταν από τη Μικρά Ασία, όπου ζούσαν από τα αρχαία χρόνια: από τη Σμύρνη είχαν απομείνει μόνο αποκαΐδια και ερείπια. Μια ειρηνευτική διάσκεψη στις 3 Οκτωβρίου θα έπνιγε τις ελπίδες των Ελλήνων για ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης και θα οδηγούσε σε μια τεράστια ανταλλαγή πληθυσμών –Ελλήνων και Τούρκων, χριστιανών και μουσουλμάνων– σε αντίθετα κύματα ισόποσης ανθρώπινης δυστυχίας. Μέχρι να φτάσει το Σαββατοκύριακο, το Λονδίνο συμεριζόταν την πένθιμη ατμόσφαιρα, με μαύρες κρεπ κορδέλες να στολίζουν τις μπάρες των παμπ μετά τον θάνατο της Marie Lloyd (Μαρί Λόιντ), θρύλου του μιούζικ χολ.

Ο Harold Craxton έμοιαζε με νουμερίστα του μιούζικ χολ. Έφερε την ευρυμάθειά του σαν ένα ελαφρύ ρούχο κάτω από ένα καπέλο Homburg, με μάτια που λαμπύριζαν και μια έκφραση αυτοσαρκασμού που φαινόταν ακόμα πιο αστεία μιας και είχε το πρόσωπο ασκητή του Μεσαίωνα. Ο αριστοτέχνης μουσικός –που έφερε τους ήχους του Debussy στην Αγγλία και ξαναζωντάνεψε το πρώιμο αγγλικό ρεπερτόριο– έπαιζε σε έξυπνα σκετσάκια στις ετήσιες επιθεωρήσεις του Acomb Lodge. Σ' ένα από αυτά, ο Beethoven παραδίδει μάθημα σύνθεσης σε μια καθωσπρέπει Αγγλίδα κυρία, της οποίας το τετριμμένο βαλσάκι μεταμορφώνεται στο σκέρτσο της «Ποιμενικής Σονάτας». Ο Harold ήταν πάντα ο βασιλιάς του κεφιού – αρκετά σοβαρός ώστε να

Harold και John.

είναι απόλυτα φιλοπαίγμων· διασκέδαζε, όντας παράλληλα ευγνώμων που ύστερα από μια δύσκολη αρχή όλα είχαν πάει καλά στη ζωή του.

Η Essie, κάπου μεταξύ αθωότητας και αφέλειας, εμπιστευόταν τους πάντες εξίσου. Από μια κοινωνική τάξη που δεν υπάρχει πια, ήταν σαν αυτοκράτειρα που είχε παραιτηθεί από κάθε εξουσία, διατηρώντας παράλληλα την ισχύ της μέσω

μιας ακτινοβόλας ευγένειας. Πανέμορφη στα νιάτα της, όσο μεγάλωνε φεγγοβλούσε, καθώς τα μεγάλα γαλάζια μάτια της και η αγνή καλοσύνη της έλαμπαν. Επρόκειτο να γίνει βιολονίστρια προτού ερωτευτεί τον απένταρο μουσικό που τη συνόδευε στο πιάνο και αφοσιωθεί στη φροντίδα και στην τέχνη των άλλων. Ο γαλήνιος αέρας της επιβίωνε παρά την αδιάκοπη δραστηριότητά της ως συζύγου, μητέρας έξι παιδιών και θείας όλων, και τελικά όφειλε ουκ ολίγα στο ενδιαφέρον της για τον πνευματισμό. («Τη μαμά την έχει πιάσει η μυστηριώδης μυστικιστική μυσταγωγική της μανία» είχε παρατηρήσει ο John ενώ ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος караδοκούσε.) Το χάρισμά της έγκειτο στο ότι μπορούσε να βλέπει πέρα από το άμεσο –τη σκόνη που κάλυπτε τα πάντα, το χάος της κουζίνας, τα δοχεία νυκτός έξω από τις κρεβατοκάμαρες γεμάτα με κάλτσες που μούλιαζαν– προς ένα πλουσιοπάροχο σύμπαν. Η ιδιοφυΐα της συνίστατο στο να υπερπηδά τα εμπόδια και να τα φέρνει βόλτα οικονομικά.

Η μητριάρχισσα είχε μέσα στο κεφάλι της ένα εντυπωσιακό δίκτυο επαφών, κι έτσι με μια περίτεχνη μέθοδο συνεργασίας (αυτό που ο μελλοντικός γαμπρός της θα ονόμαζε τα «κόλπα» της) μπορούσε να καλέσει βοήθεια για οποιοδήποτε πρόβλημα, αν και όχι τόσο συχνά όσο την προσέφερε η ίδια. Ήταν βελούδινα ακούραστη. Καθώς η παρέα των εξαρτημένων μελών μεγάλωνε για να συμπεριλάβει τους γιους της Tim (Τιμ), Antony (Άντονυ), Robin (Ρόμπιν), John και Michael (Μάικλ), την κόρη της Janet (Τζάνετ), άλλους αναξιοπαθόντες συγγενείς, φίλους, γείτονες και αναρίθμητους ταλαντούχους μαθητές μουσικής, ακολούθους αλλά και διαφόρους της προσκολλησέως, δεν υπήρχε ποτέ η υποψία πως το ποτήρι ήταν έτοιμο να ξεχειλίσει.

Αυτοί που έφταναν στο Acomb Lodge –Grove End Road 8– για πρώτη φορά, είχαν την εντύπωση πως οι Craxton ήταν στα πρόθυρα της μετακόμισης. Υπήρχαν ποδήλατα στοιβαγμένα στο χολ και βουνά από διάφορα πράγματα παντού – βιβλία, πλυμένα ρούχα, παπούτσια, τσάντες και κουτιά γεμάτα φιλολοΐδια. Ένας στρόβιλος από σκυλιά, γατιά, κουνέλια, χάμστερ και άσπρα ποντίκια έφερναν στον νου περιοδεύον τσίρκο. Ο πιανίστας Harold Isaacs (Χάρολντ Άιζακς) έχει σχολιάσει: «Είναι ένα πολύ παράξενο σπίτι. Η Essie το έπλεξε».¹

Craxton που να μπορούσε να αντισταθεί σε ευκαιρία δεν υπήρχε, κι έτσι η αίθουσα δημοπρασίας στην κοντινή οδό Lisson Grove τους παγίδευε όλους. Η Essie ήταν εκείνη που καθιέρωσε την παρορμητική αυτή συνήθεια. Πηγαίνοντας μια μέρα λουλούδια και φρούτα με το ποδήλατό της σ' έναν άρρωστο μαθητή, στάματτησε καθ' οδόν σ' έναν πλειστηριασμό και αγόρασε ένα σωρό φυγεία – ένα για το κελάρι, ένα για την άπορη οικογένεια ενός μαθητή, και κάμποσα άλλα που φυλάχτηκαν κάτω από έναν μουσαμά δεμένο με σκοινί στον κήπο μέχρι να βρεθούν αξία γι' αυτά σπίτια. Εντέλει, οι αιχμάλωτες μορφές ήρθαν σε αντιπαράθεση με τα σκορπισμένα σπλάχνα ποδηλάτων, μοτοσικλετών και παλιών αυτοκινήτων, καθώς μια ξύλινη αποθήκη κήπου έγινε γκαράζ, όπου ο Tim εκπαίδευε ομάδες νεαρών μηχανικών καθώς προχωρούσε προς τον στόχο του να πιλοτάρει αεροπλάνα. Στο μεταξύ, η μόνιμη γλυκύτητα της ιδιοσυγκρασίας του Harold και

της Essie δοκιμαζόταν σκληρά όταν τα παιδιά ξερίζωναν το γκαζόν, μετατρέποντάς το σε πίστα ταχύτητας.

Με όρθια πιάννα στα περισσότερα δωμάτια, καθώς και με δύο με ουρά στο στούντιο διδασκαλίας του Harold, ο ήχος της μουσικής μπορούσε να φτάσει σ' ένα αταίριαστο κρεσέντο· τα γεύματα ήταν ασκήσεις μαζικού κέτερινγκ και πολυλογίας· ανάμεσα σ' έναν χορό από βοηθούς ποικίλων ικανοτήτων (θείες, προσωρινούς υπηρέτες, εθελοντές μουσικούς) όχι μόνο δεν υπήρχε ηρεμία, αλλά επικρατούσε πανδαιμόνιο. Οι πρόβες και τα ρεσιτάλ μπορούσαν να διαρκέσουν μέχρι αργά το βράδυ. Ο Charles Rubens (Τσαρλς Ρούμπενς), που έμενε δίπλα και έγινε ο δικηγόρος των Craxton, απάντησε το εξής όταν ο Harold του ζήτησε συγγνώμη για τον σαματά που διαπερνούσε τη μεσοτοιχία: «Το πρόβλημα είναι πως η μουσική είναι τόσο καλή, που δεν αντέχω να κοιμηθώ και να τη χάσω».² Ξυπνώντας νωρίς και πλαγιάζοντας αργά, ο μόνος ήσυχος χώρος για τον Harold και την Essie ήταν η κρεβατοκάμαρά τους στο πατάρι – αν και στον Harold επιτρεπόταν να δειπνεί μόνος και, σ' ένα σπίτι που λάτρευε τους ξηρούς καρπούς, τα όσπρια και το μαύρο ψωμί, να ικανοποιεί το πάθος του για καλκάνι.

Στην αρχή μιας ιδιαίτερα γεμάτης ημέρας, ένας σωλήνας από μπαμπού σήμαινε το εγερτήριο στη βάση της σκάλας από την Daisy Holland (Ντέιζι Χόλλαντ), πρώην μαθήτριά του Harold που τον αγάπησε με αφοσίωση για το υπόλοιπο της ζωής της. Έχοντας τον ρόλο της γραμματέως και του χρονομέτρη, παρομοιαζόταν επίσης με το «συρματόπλεγμα»³ γύρω του που φύλαγε τα κλειδιά του βασιλείου και κρατούσε τον βασιλιά σε εγρήγορση. «Αγαπητέ κύριε καθηγητά, το μάθημά σας είναι στις εννέα και τριάντα, ο καφές είναι έτοιμος, και είναι τώρα και είκοσι!»⁴ ήταν μια τυπική πρωινή της αναφώνηση. Η Daisy ήλεγχε το ημερήσιο πρόγραμμα και η Essie το σπίτι, με έναν αβέβαιο βαθμό αλληλεπικαλυπτόμενης και απεριόριστης καλής θέλησης και από τις δύο πλευρές.

Η ζωή στο Acomb Lodge, με όλη αυτή την κινητικότητα, ήταν σπανίως προβλέψιμη και ποτέ ανιαρή. Οι μαθητές και οι μαθήτριες ήταν πάντα καλοδεχούμενοι να μείνουν για μεσημεριανό

«Nina Milkina» του Cecil Waller, 1933.
Μολύβι σε χαρτί, 48,5 × 34,5 εκ.
Tallis Foundation, Αυστραλία.

ή βραδινό – και, στην περίπτωση που τους έπιανε πείνα ανάμεσα στα μαθήματα, ένα τροχήλατο τραπεζάκι με τα απομεινάρια διαφόρων γευμάτων (πίτα του βοσκού, φαιόχρωμες αγνώστου ταυτότητας και προελεύσεως μπουκιές και μια ξινή άσπρη ουσία που για πολλούς αποτελούσε την πρώτη

δοκιμή «ζωντανού γιαουρτιού») ήταν μονίμως σταθμευμένο έξω από την κουζίνα. Πολλοί κοιμούνταν εκεί και άλλοι είχαν κάνει το Acomb Lodge κυριολεκτικά σπίτι τους. Ο Denis Matthews (Ντένις Μάθιους), ένας λαμπρός νεαρός πιανίστας με πενιχρά μέσα, πήγε για «μια δυο βδομάδες» και έμεινε τέσσερα χρόνια.

Άλλοι ένοικοι ήταν οι Alan Richardson (Άλαν Ρίτσαρντσον), Noel Mewton-Wood (Νόελ Μιούτον-Γουντ), Jean Gilbert (Τζιν Γκίλμπερτ) και Nina Milkina (Νίνα Μιλκίνα) – όλοι τους σημαντικά ονόματα της μουσικής σκηνής της δεκαετίας του '40. Η Νίνα, γεννημένη στη Μόσχα το 1919, προερχόταν από καλλιεργημένη εβραϊκή οικογένεια: ο πατέρας της ήταν προσωπογράφος συνθετών όπως οι Προκόφιεφ και Μουσσόργκσκι, φίλος του Μαρκ Σαγκάλ και συλλέκτης έργων του ρωσικού ρομαντισμού· η μητέρα της ήταν αρπίστρια. Έφυγαν για το Παρίσι το 1926, όπου η Nina έδωσε την πρώτη της δημόσια παράσταση τέσσερα χρόνια αργότερα. Στο Λονδίνο έμεινε αρχικά με τον παππού της και τη θεία της, αλλά κάτι την τραβούσε αναπόφευκτα προς τους Craxton· στο ζεστό και φιλόξενο σπιτικό τους, η Nina έγινε ό,τι πλησιέστερο είχε ο John σε δεύτερη αδελφή.

Στη Βασιλική Ακαδημία Μουσικής, η μεταβαλλόμενη παρέα του Acomb Lodge έφτανε είτε με το λεωφορείο, με κόμιστρο μία

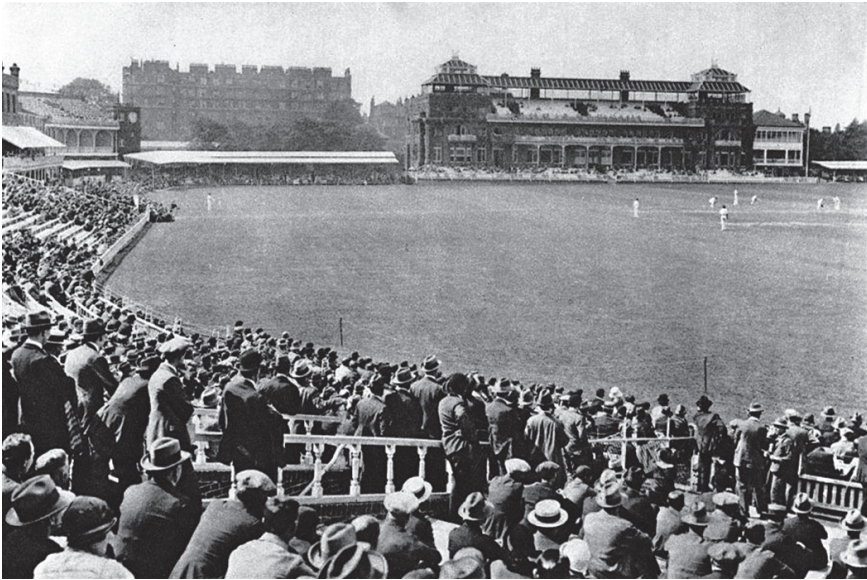
πένα, είτε μ' έναν ευχάριστο περίπατο μέσα από το Regent's Park μέχρι το York Gate. Για το Queen's Hall, το επίκεντρο της μουσικής ζωής του Λονδίνου ανάμεσα στους πολέμους, το κόμιστρο ήταν δύο πένες, μία στάση πριν από το Oxford Circus. Εντούτοις, για τον Denis Matthews και για πολλούς άλλους, στο σπίτι της Grove End Road ήταν που χτυπούσε η καρδιά των πάντων:

Για μένα, ως μοναχοπαίδι, η οικογένεια Craxton έμοιαζε χωρίς τέλος, και επιπλέον οι τοίχοι του «αριθμού 8» ήταν οι πιο φιλόξενοι που με είχαν ποτέ περιβάλει. Μαθητές και μαθήτριες κάθε ηλικίας, οι γονείς, οι σύζυγοι και οι φίλοι τους, και οι φίλοι των παιδιών, όλοι συνέρρεαν καλοδεχούμενοι στο σπίτι, μετατρέποντας σχεδόν κάθε γεύμα σε πάρτι. Η μποέμικη ατμόσφαιρα έκανε τους Craxton το πιο πολυσυζητημένο (και το πιο αγαπητό) σπιτικό του μουσικού Λονδίνου.⁵

Η Elizabeth Jane Howard, που πρωτογνώρισε το Acomb Lodge στα 14 της, πρόσθετε:

Ήταν μια αποκάλυψη για μένα, που μέχρι τότε δεν είχα βιώσει άλλο από μια αστική κατάσταση συνέπειας ως προς την ώρα και υγιεινής, και αμέσως ερωτεύτηκα αμετάκλητα το σπίτι και την οικογένειά του. Έμοιαζαν να ενσαρκώνουν όλη τη γοητεία της μποέμικης ακαταστασίας, και λαχταρούσα να ζήσω όπως εκείνοι.⁶

Παρ' όλη τη σκληρή δουλειά, η αναψυχή ήταν η ειδικότητα των Craxton. Εκτός από τη μουσική και το κουβεντολόι την ώρα του γεύματος, οι επισκέπτες με χαρά ακολουθούσαν μονοπάτια παρακάμπτοντας τα εμπόδια του κήπου, για να φτάσουν σ' έναν χαμηλό μαντρότοιχο που είχε θέα στο Lord's, το ιστορικό γήπεδο του κρίκετ. Με αναψυκτικά που επινοούσε η Essie, παρέες μαζεύονταν το καλοκαίρι στον κήπο για δωρεάν ψυχαγωγία και για να πιάνουν περιστασιακά τις μπάλες. Ένα δίχτυ κρίκετ για τα αγόρια δεν κατάφερε να εμποδίζει κάθε τόσο μια μπάλα να κάνει θρύψαλα το παράθυρο του στούντιο του Harold.

Αγώνας κρίκετ στο Lord's, 1926.

Το Acomb Lodge είναι πίσω από το άσπρο κιόσκι, πάνω δεξιά.

Αυτός ήταν ο αξιοζήλευτος κόσμος στον οποίο γεννήθηκε ο John Craxton – η οικογένεια συνήθιζε να παραλείπει τα πρώτα ονόματα από τα πιστοποιητικά γέννησης, μαζί με διάφορους άλλους τύπους. Ήταν ένα υποστηρικτικό σπιτικό, στο οποίο –παρ’ όλη την ιδιαιτερότητα και τα ταξίδια του και την εγκατάστασή του εντέλει στην Ελλάδα– ο John θα πατούσε πάντα με το ένα πόδι για το υπόλοιπο της μακράς ζωής του. Παρότι οι γονείς τους έστειλαν τόσο τον John όσο και τ’ αδελφία του μακριά από το σπίτι σε πολύ μικρές ηλικίες με τρόπο που έμοιαζε μάλλον απερίσκεπτος, τα παιδιά έφυγαν οπλισμένα με πνεύμα περιπέτειας βασισμένο στη συναισθηματική ασφάλεια της επίγνωσης ότι τα αγαπούσαν και ότι μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να επιστρέψουν.